

**JURÁŠ
A PARTNEŘI**
advokátní kancelář v.o.s.

PRÁVNÍ STANOVISKO

**Právní jednání učiněná elektronickými prostředky –
řešení dostupná i v aktuální situaci**

Vypracovala:

Juráš a partneři, advokátní kancelář v.o.s.
sídlem Zlín, Lešetín IV/777, 760 01, PSČ: 760 01

Mgr. Milan Ondryáš

Datum:
25. 3. 2020

A. Úvod

Vážení klienti,

vzhledem k opatřením vlády České republiky směřujícím k omezení osobního kontaktu mezi (fyzickými) osobami v rámci území České republiky níže uvádíme stručný přehled informací k možnostem právního jednání ve formě vyhovující těmto opatřením. Zde se zaměřujeme především na vznik a změnu závazkových právních vztahů, s nimi spojená právní jednání a na jednání kolektivních orgánů právnických osob, to vše učiněné elektronickými prostředky.

Právní jednání jako projev vůle směřující k vyvolání zamýšlených právních následků nemusí mít vždy specifickou formu. Povinnou **písemnou formu musí stanovit výslovně zákon** (nebo smluvní ujednání stran), jak vyplývá z obecné soukromoprávní úpravy v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“). Ustanovení některých právních předpisů nad rámec toho vyžadují jako podmínku platnosti **úřední ověření podpisu** připojeného k právnímu jednání v písemné formě.

Podrobnější analýza mezní přípustnosti naplnění jednotlivých formálních náležitostí není cílem tohoto stanoviska, a kromě základních souvislostí právní úpravy tak raději uvádíme i několik praktických doporučení pro zvýšení právní jistoty o platnosti právních jednání učiněných za stávající situace na našem území.

B. Právní jednání bez předepsané formy

Obecně má každý právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu, není-li ve volbě formy omezen ujednáním nebo zákonem (§ 559 OZ). I přesto, že pro platnost většiny právních jednání je přípustná (nejčastěji) i forma ústní, doporučujeme pro vyšší jistotu v právních vztazích písemnou formu.

V elektronické podobě lze kromě způsobů zvlášť aprobovaných i pro povinné jednání v písemné formě (viz kapitola C.) jednat těmito způsoby:

- E-mailem (prostřednictvím sítě elektronických komunikací)
- Sms zprávou
- Zprávou zaslano prostřednictvím některé ze sociálních sítí (Facebook messenger, Whats up)

Zejména v případě **rozhodování kolektivních orgánů** právnických osob, lze pro právní jednání jejich členů tam, kde postačí ústní forma, využít **zařízení umožňující telekonferenci, či lépe i videokonferenci**. Jako případný důkaz o hlasování pro archivaci pak může posloužit i audio(vizuální) **záznam samotné fáze hlasování** (včetně přečtení úplného znění daného usnesení kolektivního orgánu). Pro případ povinných zápisů viz níže uvedené kapitoly.

C. Povinná písemná forma

Úvodní část

Povinnou písemnou formu stanovuje OZ v § 560 obecně pro převod (či zřízení) věcných práv k nemovitostem. Dalšími příklady podle OZ může být plná moc, která není udělena pouze pro určité

právní jednání (§ 441 odst. 2), dohoda o zrušení spoluvlastnictví (§ 1141), ručitelské prohlášení (§ 2018 odst. 2), smlouvu o nájmu bytu nebo domu (§ 2237) nebo právní jednání týkající se pojištění (§ 2773).

Popis právní úpravy

K platnosti právního jednání učiněného povinně v písemné formě je podle § 561 odst. 1 OZ nutný i podpis jednatelů. Jak lze při právním jednání učiněném elektronickými prostředky písemnost elektronicky podepsat, přitom stanoví jiný právní předpis. Tímto předpisem je:

- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES (dále jen „eIDAS“), jakožto přímo použitelný předpis Evropské unie s účinností od 1. 7. 2016, a především
- zákon č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce (dále jen „ZSVD“), který na toto nařízení navazuje a vyplňuje prostor ponechaný jednotlivým státům k vnitrostátní právní úpravě s účinností od 19. 9. 2016 (jeho aktuální podoba ve znění po novele z.č.183/2017 Sb. je účinná již od 1. 7. 2017).

Podle čl. 25 odst. 1 eIDAS platí, že elektronickému podpisu nesmějí být upírány právní účinky a nesmí být odmítán jako důkaz v soudním a správním řízení pouze z toho důvodu, že má elektronickou podobu nebo že nespĺňuje požadavky na kvalifikované elektronické podpisy. Je to projevem jednoho z cílů tohoto nařízení vyjádřených v odstavci 49 jeho preambule takto:

„Toto nařízení by mělo zavést zásadu, že elektronickému podpisu by neměly být upírány právní účinky na základě skutečnosti, že má elektronickou podobu nebo že nespĺňuje požadavky na kvalifikovaný elektronický podpis. Právní účinky elektronických podpisů v členských státech by však měly být vymezeny vnitrostátním právem, s výjimkou požadavků stanovených v tomto nařízení, podle něhož by měl mít kvalifikovaný elektronický podpis rovnocenný právní účinek jako podpis vlastnoruční.“

Pokud jde o jednání **vůči tzv. veřejnoprávnímu podepisujícímu** či jiným osobám (stát, kraje, obce a jejich právnické osoby, viz § 5 ZSVD) při výkonu jejich vrchnostenské působnosti, musí **podle § 6 odst. 1 ZSVD** fyzické i právnické osoby používat pouze **uznávaný elektronický podpis**, kterým se podle druhého odstavce téhož ustanovení rozumí:

- i. **kvalifikovaný elektronický podpis**, (typ definovaný přímo v čl. 3 odst. 12 eIDAS) kterým disponují povinně především právě veřejnoprávní podepisující, ale mohou ho běžně získat i soukromoprávní osoby (mj. advokáti kvůli možnosti konverze dokumentů do elektronické podoby), vyžaduje externí nosič (např. USB token) a heslo, podle čl. 25 odst. 2 eIDAS (výslovně) má právní účinek **rovnocenný vlastnoručnímu podpisu**;
- ii. **zaručený elektronický podpis založený na kvalifikovaném certifikátu pro elektronický podpis**, tento typ zavádí povinně až ZSVD (eIDAS v čl. 27 odst. 2 ponechává státům tuto možnost) jako jakousi civilní variantu kvalifikovaného elektronického podpisu bez nutnosti externího nosiče, kterým disponuje většina OSVČ a jednatelů zástupců právnických osob (*je jím podepsán i tento dokument*) a obecně se pro něj používá označení „**uznávaný elektronický**

podpis“ (v užším smyslu) či jen lidově „elektronický podpis“ (i bez výslovného ztotožnění s vlastnoručním podpisem jako v bodě i. lze pro účely § 6 odst. 1 ZSVD dovodit tuto aprobaci jeho povahy zákonodárcem i pro bod ii.).

Výše uvedené platí zejména pro případ elektronické pošty, kdy je nutno dokumenty zasílané e-mailem (případně samotný tento e-mail, pokud sám obsahuje relevantní informace) takto podepsat, aby bylo možno považovat předmětné podání vůči těmto osobám za učiněné. Speciální úprava v § 18 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, totiž pro účely doručování **orgánům veřejné moci prostřednictvím datové schránky** ve vztahu k podpisu výslovně stanoví, že úkon učiněný **pověřenou osobou prostřednictvím datové schránky má stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný**. Musí se však týkat právního jednání, ke kterému je taková osoba oprávněna a platí zde obecná nemožnost zavazovat třetí osoby (bez náležitého zástupčího oprávnění).

Pro soukromoprávní účely je pak podle § 7 ZSVD možno konkrétně použít (mimo výše uvedených podpisů pod body i. a ii.):

- iii. **zaručený elektronický podpis**, tedy nikoliv ve smyslu § 6 ZSVD (bod ii. výše), ale ten, který splňuje požadavky stanovené v článku 26 eIDAS pod písmeny a) až d),
- iv. případně jiný typ elektronického podpisu, tedy prostý „**elektronický podpis“ ve smyslu čl. 3 odst. 10 eIDAS**, kterým jsou jakákoliv
 - „*data v elektronické podobě, která jsou*
 - *připojena k jiným datům v elektronické podobě nebo jsou s nimi logicky spojena a*
 - *kteřá podepisující osoba používá k podepsání“*

Pokud jde o platnost písemné formy, je ve vztahu k poslední jmenované možnosti prostého **elektronického podpisu (bod iv.)** nutné upozornit i na úpravu OZ (§ 562 odst. 1), podle které platí, že písemná forma je zachována i při právním jednání učiněném elektronickými prostředky umožňujícími **zachycení jeho obsahu a určení jednající osoby**.

Obdobně jako v případě jednání vůči orgánům veřejné moci (není stanoveno výslovně) bude tento požadavek bezesporu naplněn **odesláním datové zprávy** prostřednictvím datové schránky na adresu jiných fyzických osob, OSVČ či právnických osob (mají-li svou adresu pro tyto účely zpřístupněnu v rámci nastavení datové schránky). Takovýmto způsobem je **možné uzavřít smlouvu například výměnou jejího skenu s fyzickým podpisem nejdříve jedné a poté i druhé smluvní strany** (byť skenování podepsané verze je jen jedno z praktických řešení). Při používání datových schránek totiž není sporu o určení, kdo je jednající osobou (za dodržení standardních pravidel ochrany přístupových hesel).

Otázkou zůstává, jestli je možno si takto vyměnit smlouvu například prostřednictvím e-mailu, kde již obdobná jistota není. Názory na tuto problematiku se různí, a i když toto v judikatuře soudů ve vztahu k aplikaci § 561 odst. 1 OZ na skutkový stav nastalý za účinnosti eIDAS a ZSVD ještě není jednoznačně vyřešeno, je minimálně v každodenní právní praxi běžně přijímána i výměna skenu smluv prostřednictvím e-mailu s prostým elektronickým podpisem. K zajištění podmínky určení jednající osoby tedy doporučujeme při jednání prostřednictvím e-mailu vždy využít alespoň prostého elektronického podpisu (bod iv.).

Doporučení pro dosažení platnosti u právního jednání prostřednictvím e-mailu s prostým podpisem

- 1) Půjde-li o obchodní komunikaci (tj. nejen uzavírání smluv, ale i jednostranné právní jednání na jejím základě či v souvislosti s ní) měl by **prostý podpis (textový) e-mailu vždy obsahovat totéž, co podpisová část při uzavírání listinných smluv, tedy:**
 - a) **za fyzickou osobu** jméno a příjmení jednatelovy osoby (případně dodatek charakterizující blíže její osobu jako podnikatele či její obchodní závod)
 - b) **za právnickou osobu** kromě jména a příjmení jednatelovy osoby také označení pozice (zástupčího oprávnění) na základě kterého jedná (např. výrobní ředitel, obchodní ředitel, jednatel apod.).

Toto bude typicky splněno např. automaticky vkládaným textem na konci e-mailu (vizitkou) díky nastavení poštovní aplikace či programu.

- 2) Půjde-li o **uzavírání smluv:**
 - a) naskenujte podepsaný text smlouvy,
 - b) zašlete ze svého pracovního e-mailu protistraně a e-mail podepíše (viz bod 1 výše),
 - c) požádejte osobu oprávněnou podepisovat za protistranu, necht' takovou smlouvu vytiskne, podepíše, naskenuje a zašle zpět (ideálně v odpovědi na první e-mail) opět i s podpisem v samotném e-mailu.

Smlouva je uzavřena ke dni doručení e-mailu protistrany s takovým skenem smlouvy.

Alternativou k tištění a skenování je, pokud bude **text smlouvy odeslán v těle e-mailu**. V tom případě doporučujeme uvést ve smlouvě (typicky na závěr), pro odstranění pochybností například ustanovení, že „*Smlouva je platně uzavřena ke dni souhlasného a bezpodmínečného přijetí tohoto návrhu smlouvy obdrženého z e-mailu adresáta tohoto e-mailu.*“

- 3) Pokud půjde **rozhodování kolektivních orgánů per rollam** a komunikaci v jejich rámci, doporučujeme při podepisování e-mailu prostým elektronickým podpisem vždy dbát (opět kromě uvedení jména a příjmení jednatelovy osoby a identifikace právnické osoby) především na správné označení postavení ve vztahu k předmětnému jednání, tj. např.:
 - a) Předseda, jednatel – při svolání valné hromady
 - b) Člen představenstva – při volbě předsedy představenstva
 - c) Společník, jednatel, zapisovatel – při rozhodování valné hromady a zápisu z jejího jednání

Doporučení dalších kroků pro zvýšení právní jistoty u právního jednání prostřednictvím e-mailu s prostým podpisem

V praxi může být platnost řešena v případě soudního či správního řízení v souvislosti s právním jednáním jako jedna z významných otázek pro posouzení dané věci, přičemž ne vždy musí dojít v rámci rozhodování příslušných orgánů k jejímu správnému vyhodnocení (případně ne hned v prvním stupni). Potenciální riziko komplikací při řešení této otázky, byť jen v podobě dle trvajícího řízení před příslušnými orgány, může být významným prvkem pro posouzení dalšího postupu ve věci.

Níže uvádíme kroky, pomocí kterých bude předem vyjasněno naplnění třetího znaku definujícího prostý elektronický podpis podle čl. 3 odst. 10 eIDAS, tedy že se jedná o slova, obrázek, či jiná „*data v elektronické podobě (...) která podepisující osoba používá k podepsání*“, a preventivně tak zamezeno případným námitkám vůči platnosti (které by mohly působit zbytečné komplikace v jinak přímočarých právních vztazích).

- 1) půjde-li o **uzavírání smluv, sjednejte předem použití konkrétních e-mailových adres**, které patří (případně jsou vyhrazeny v mezích interních předpisů právnických osob) osobám oprávněným jednat v souvislosti s celou smlouvou (či dílčími oprávněními), tj. které by měly právo podepsat smlouvu v listinné podobě
- 2) pokud půjde o **rozhodování kolektivních orgánů**, doporučujeme pro maximální jistotu o platnosti právních jednání učiněných hlasováním jejich jednotlivých členů, aby tito nejdříve o uznání závaznosti **konkrétní e-mailové adresy učinili písemné oznámení nebo čestné prohlášení**, a to ideálně v listinné podobě, či podepsané alespoň uznávaným elektronickým podpisem (podle bodu ii. výše, nemají-li povinně kvalifikovaný elektronický podpis)

D. Písemná forma s úředním ověřením podpisu

Nad rámec obecného požadavku na platnost písemné formy podle OZ (§ 561 odst. 1) stanovují některé právní předpisy jako podmínku platnosti ještě i povinnost **úředního ověřením podpisu** připojeného k právnímu jednání v písemné formě.

Tak stanoví například zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), který toto v § 6 vyžaduje pro právní jednání týkající se založení, vzniku, změny, zrušení nebo zániku obchodní korporace, ovšem s výjimkou rozhodnutí jejího nejvyššího orgánu. Přírozeně, pokud by se jednalo o zásadnější rozhodnutí, bude forma právního jednání tohoto (často právě kolektivního) orgánu ještě přísnější, tedy s požadavkem pořízení veřejné listiny (viz např. § 172 tohoto zákona). Na tyto případy reaguje nově přijatý zákon č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby a o změně některých zákonů, který nabyl částečné účinnosti již 1. 2. 2020. V části vztahující se k úřednímu ověřením podpisu při úkonech činěných elektronicky však nabude účinnosti až 1. 2. 2022 a v současnosti tedy nezbývá, než vlastnoruční podpis za fyzické přítomnosti ověřující osoby (např. pracovník obecního úřadu, České pošty, či notář).

Pro tyto případy odkazujeme na opatření zvolená jednotlivými ověřujícími osobami. Tyto přísnější verze písemné formy jsou však vyžadovány k právním jednáním, která **nejsou svou povahou běžnou agendou** každodenního života ve světě podnikatelů ani spotřebitelů. **Některé zákony** navíc spolu s požadavkem na úřední ověřením podpisu zároveň **výslovně připouští jako adekvátní alternativu využití příslušné úrovně elektronického podpisu** (body i. nebo ii. dle kapitoly C). Jedná se o ustanovení § 80a zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon; § 22 odst. 3 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob; nebo § 7 odst. 2 zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), a § 64 vyhlášky č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška).

Mgr. Milan Ondryáš, advokát
(elektronicky podepsáno)